

Filosofie starověku

(7. stol. př. Kr.—6. stol. po Kr.)

Počátky filosofického myšlení

Zkoumání o jsoucnu věcí: Staří Iónové (Thales, Anaximandros, Anaximenes), staří Pythagorovci (Pythagoras, Filolaos, Alkamion), Eleaté (Xenofanes, Parmenides, Zenón)	7
Zkoumání o vzniku a změně: (Herakleitos, Empedokles, Anaxagoras, Demokritos)	8
Skeptická kritika dosavadních zkoumání: Sofistika (Protagoras, Gorgias, Hippias)	8

Klasická filosofie

Attická filosofie (Sokrates, Platón, Aristoteles)	9
Stoicismus, epikureismus, skepticismus (Zenón stoik, Chrysippos, Epikuros, Pyrrhón)	10
Převážný eklekticismus (Seneca, Epiktetos, Cicero)	11

Novoplatonismus

Předchůdci, vesměs novopythagorovci (Nigidius Figulus, Apollonius z Tyany, Numenius z Apameie)	12
Židovsko-alexandrijská filosofie (Filón)	13
Metafysicko-spekulativní směr (Ammonios Sakkas, Plotinos, Jamblichos)	13
Proklos z Konstantinopole, scholastik starověku	14

Filosofie křesťanského starověku a středověku (až do r. 1450)**Patristická filosofie**

Počátky patristické filosofie (Justin, Tatián)	16
Gnosticismus a jeho odpůrci (Marcion, Basilides, Valentinos. Proti nim: Ireneus, Tertulián)	17
Alexandrijská katechetická škola (Klemens, Pantenus, Origenes. Zdůrazňují rozumnost a dokazatelnost křesťanské víry)	17
Plný rozvoj patristické filosofie.	
Řeční Otcové (Řehoř z Nyssy, Athanasius, Kyrillos z Alexandrie; boj proti herezím: aranismu, apollinarismu, nestorianismu, monofysitismu. Církevní historik Eusebios z Césareje)	18
Latini Otcové (Aurelius Augustinus, Prosper z Akvitánie)	19
Doznívání patristické filosofie.	
Dionysios Areopagita (Pseudodionysios), slučuje novoplatónské a křesťanské myšlenky, negativní teologie	19
Boëthius, autorita raného středověku, Isidor Sevillský, Beda Venerabilis, zprostředkovatel antického vzdělání na půdě Anglie	19

Filosofie středověku

Předscholastické období: (Alcuin, Johannes Scotus Eriugena)	20
Raná scholastika: (Anselm z Canterbury)	20
Problém universalit: Realisté (Vilém z Champeaux, Anselm z Canterbury), nominalisté (Roscellin), umírnění realisté: (Petr Abelard, Jan ze Salisbury)	21
Škola Chartreská: (Gilbert de la Porrée), vědecký směr: (Bernard z Clairvaux, zakladatel středověké mystiky)	21
Nescholastická filosofie středověku: byzantská, arabská, židovská (Avicenna, Averroes, Avicbron, Maimonides)	22

Vrcholná scholastika (13. stol.)

Překlady Aristotela (Vilém z Moerbeke), Spor o Aristotela na školách, provoz vysokých škol	23
První pokusy o syntézu (Robert Grosseteste)	23
Augustinský směr (Alexander Halský, Bonaventura = Jan Fidanza)	23
Nový, Aristotelovský směr (Albert Veliký, Tomáš Akvinský)	24
Skotismus (Johannes Duns Scotus)	25
Novoplatónský směr (Mistr Eckhart)	25
Přírodovědecký směr (Roger Bacon)	25
Logika (Raymundus Lullus)	26
Via moderna (Vilém Ockham)	27
Mikuláš d'Oresme, matematik a středověký ekonom	27

Filosofie novověku

Přechodná doba (1450–1640)

Francisco Suarez, Luis de Molina, Juan de Mariana (tzv. španělská scholastika)	29
Protestantská scholastika (M. Luther, F. Melancthon)	29
Návrat k antické filosofii. Gemistos Plethon, Marsilio Ficino (Platonikové), Pico de Mirandola, Petr Pomponatius (Aristotelikové), Laurentius Valla, Pierre Gassendi (Epikurovci), Michel de Montaigne, Pierre Charron (skeptikové ve spojení se stoicismem), Petr Ramus (dialektika)	30
Erasmus Rotterdamský, Ulrich Zwingli (protestantští Platonikové)	30

Prvé pokusy o nová řešení

Paracelsus, Telesius, Campanella (přírodní filosofie)	30
Mikuláš Koperník, Jan Kepler, Galileo Galilei (přírodní vědy)	30
Agrippa von Nettesheim (okultní vědy)	30
Jacob Böhme (Mystická theosofie)	30
Mikuláš Kusánský (vliv novoplatonismu a mystiky)	30
Giordano Bruno (systém panteismu)	31
Niccolo Machiavelli, Thomas Morus, Hugo Grotius (systém státu a práva)	31
Filosofie náboženství (Jean Bodin, Herbert of Cherbury)	31
Reforma věd (Ludvík Vives, Francis Bacon)	31

Descartes a konstruktivní systémy 17. století

René Descartes, odpoutává se od scholastického obrazu světa, dospívá k mechanickému pojetí. Matematická metoda je příkladem pro filosofické myšlení	32
Blaise Pascal (nedostatečnost vědy, kritika racionalismu v teologii)	32
Thomas Hobbes (pod vlivem Descarta dospívá k materialismu)	32
Benedictus de Spinoza (zrušil dualitu substancí, monistické řešení, panteismus)	32
G. W. Leibniz (pluralistické řešení, monadologie)	33
G. Vico (program filosofie dějin a psychologie národů)	33
Geulinx a Malebranche (okasionalismus)	33

Filosofie osvícenství

Přírodověda v Anglii (R. Boyle, I. Newton)	34
Osvícenství v Anglii (Locke, Berkeley, Shaftesbury)	34
David Hume, konec osvícenství v Anglii	35
Osvícenství ve Francii (Voltaire, Maupertuis)	35
Materialismus ve Francii (Lametrie, Holbach, Helvétius, Diderot)	35
Přechod k pozitivismu (D'Alembert, Turgot)	36
J. J. Rousseau, konec osvícenství ve Francii	36
Osvícenství v Německu (Ch. Wolff, J. H. Lambert, pedagog Pestalozzi)	36

Kant a období německého idealismu (1781–1854)

Immanuel Kant (jeho transcendentální filosofie, kriticismus, věc o sobě, kategorický imperativ)	37
J. G. Herder (proti Kantovu apriorismu, teisticky interpretovaný spinozismus)	37
J. H. Jacobi (zakladatel „filosofie víry“)	37
Friedrich Schiller (estetika)	38

Panteistické pokračování transcendentální filosofie

J. G. Fichte (vztah já, vědění a absolutna)	38
F. W. Schelling	39
Hölderlin, Schlegel	39
G. W. F. Hegel (pokus o systém vědy, logika, fenomenologie)	39
Hegelovská Právice (ortodoxní interpretace, Gabler, Hinrichs, mladý Bruno Bauer)	40
Levice (tzv. mladohegelci, Richter, Ruge, Bruno Bauer ve stáří, Michelet)	40
Radikální levé křídlo ústí do materialismu (F. D. Strauss, L. Feuerbach, K. Marx, Max Stirner)	40
Artur Schopenhauer (absolutno jako vůle, voluntarismus)	41
J. F. Fries, F. E. Beneke (antropologické pokračování transcendentální filosofie)	42
F. E. D. Schleiermacher, J. F. Herbart (pokračování kriticismu)	42
Bernard Bolzano (protiklad ke Kantovi, vrací se k monadologii)	42

Postidealistická filosofie (od 1850 do současnosti)

Laas, Ziegler, Jodl, Dühring (positivismus)	43
Ernst Mach, Richard Avenarius (empiriokriticismus)	43
W. Schuppe (imanentní filosofie)	44
H. Vaihinger (filosofie Als-ob, = jakoby)	44
Volkelt, Riehl, Hönigswald (novokantovství, realistický směr)	44
G. Simmel (pragmatický, relativistický směr)	44
H. Helmholtz, F. A. Lange (novokantovství)	45
Bádenská novokantovská škola (Windelband, Rickert, Bauch, Münsterberg, Ebbinghaus, sociolog Max Weber)	45
Syntéza přírodní vědy a transcendentální filosofie, (G. T. Fechner, H. Lotze, Ed. v. Hartmann)	45

Nové počátky filosofického myšlení

Filosofie jako světonázorová syntéza věd. W. Wundt (spiritualistický idealismus; experimentální psychologie)	46
Ovlivnění Wundtem: Eisler, Richter, Lipps, Paulsen, Adickes	
Vliv na logiku (Sigwart, B. Erdmann, Maier)	46
Vliv na metafysiku (W. Stern, Häberlein, Groos, Krueger, Lud. Klages, C. G. Jung, E. Jaensch – charakterologie)	46
Parapsychologie, teosofie (Du Prel, A. Besantová, H. Blavatská)	47
Návaznost na přírod. vědy, H. Driesch, J. von Uexküll (Dacqué, Becher)	47
A. Einstein, M. Planck (Dingler, Weizsäcker)	47
Troetsch, Dilthey (návaznost na historii a vědu o náboženství. Diltheyova škola (E. Spranger, O. Spengler, Litt, Freyer, Rothacker)	48
Směr logicko-matematický (logistika: G. Boole, Frege, Schröder, Peano, Hilbert, Whitehead, Russell, Bochenski, Menne, Gödel)	48

Obrat k objektu: Franz Brentano

Brentanovi žáci (Kraus, Utitz, Stumpf)	48
A. Meinong (předmětová škola)	48
J. Rehmke (filosofie jako „základní věda“)	49
E. Husserl (fenomenologie)	49
M. Scheler (teorie hodnot)	49
Husserlovi žáci (M. Heidegger, E. Fink, E. Steinová, v. Hildebrand, L. Landgrebe, Uphues, Diemer)	49
Kritický realismus (proti novokantovství: O. Külpe, A. Messer, N. Hartmann, Max Wundt, Spann)	50
A. Gehlen, A. Wenzl	50

Antropologický počátek

Fr. Nietzsche (filosofie života, iracionalismus)	50
Søren Kierkegaard	51
K. Barth (dialektická teologie)	51
Existenciální filosofie (E. Grisebach)	51
K. Jaspers (kritický existencialismus)	52
M. Heidegger (ontologický existencialismus)	52
Szilasi, H. G. Gadamer, J. Ritter, W. Weischedel, Wust	52

F. Ebner, M. Buber, G. Marcel (filosofie dialogu)	52
Neomaxismus: E. Bloch, Marcuse, Adorno, Habermas	52
K. Popper, H. Albert (kritický racionalismus)	52

Křesťanská filosofie současnosti

J. Balmes (přijetí tradice)	53
Církevní stanoviska	53
Centra křesťanské filosofie	53
Výzkum scholastiky (E. Gilson, M. Grabmann, M. de Wulf, C. Baeumker, H. Denifle, Stegmüller)	54
Filosofie náboženství, K. Rahner, E. Przywara, R. Guardini	54
Psychologie (J. Geyser, J. Lindworsky, A. Gemelli)	54

Filosofie ve Francii v 19. stol.

De Maistre, Bonald, Lammenais, Gratry, Destutt de Tracy, Cabanis,	
Maine de Biran, Ch. Fourrière, Saint-Simon, J. Proudhon	55
Positivismus, Comte, Littré, Renan, Taine	56
Kriticismus, Renouvier, Cournot, L. Prat	57
Boutroux, Hamelin, E. Kojève	57
Kritika vědy: H. Poincaré, P. Duhem, P. Tannery, L. Couturat, Hannequin, E. Meyerson	58
Pozitivistický spiritualismus, A. Fouillé, Souriau	58
Racionalistický směr, L. Brunschvicg, A. Lalande, E. Goblot	58
Sociální filosofie (Le Play, De Tourville, G. Sorel)	59
G. Tarde, A. Espinas	59
Pozitivistická sociologie: E. Durkheim, Halbwachs, Ch. Lalo, L. Lévy-Bruhl, D. Essertier	59
Alfred Binet, J. Piaget, P. Janet, T. Ribot (psychologie)	59
H. Bergson (spiritualismus, odpůrci Bergsona: De Tonguédec, Garrigou-Lagrange)	59
M. Blondel (antiracionalismus)	60
Existencialismus: J. P. Sartre, Merleau-Ponty, A. Camus (atheisté)	60
G. Marcel, J. Wahl, R. Aron (teisté)	60
Neoscholastika: A. D. Sertillanges, R. Garrigou-Lagrange, E. Gilson, Geiger, De Wulf, Rousselot	60
J. Maritain, D. Mercier, Teilhard de Chardin	61
Italská filosofie: Vico, Genovesi	61
Rosmini-Sebati, Gioberti	61
Cattaneo, Ferrari, Ardigò (positivismus)	61
Carlini, Guzzo, Sciacca (spiritualismus)	62
Gemelli, Olgiati, Masnovo, Padovani, Mazzantini, Zamboni, Giacon, Fabro (neoscholastika)	62
Benedetto Croce, G. Gentile, D'Ercole, Chiavacci, G. Calogero (idealismus, po rozchodu s Hegelem)	63
Guastella, V. Pareto, G. Marchesini (positivismus)	63
Banfi (marxismus)	63
N. Abbagnano, Grassi, Lombardi, Castelli (existencialismus)	64

Anglická filosofie (19. stol.)

W. Hamilton, J. Bentham (pokračování v empirismu)	64
J. St. Mill, H. Sidgwick	65
H. Spencer (evolucionismus), Huxley, Tyndall, Pearson	65
Tylor, Frazer, Westermarck, Hobhouse, J. H. Newman, J. Martineau, W. G. Ward (teismus)	66
Caird (hegelovec), Haldane, Smith, Wallace	66
Bradley, Bosanquet, Taggart, Pringle-Pattison (idealismus)	66
F. C. S. Schiller, A. Sidgwick (pragmatismus)	66
Moore, B. Russell, A. N. Whitehead, S. Alexander (neorealismus)	67
P. Nunn, J. Laird	67
G. Boole, De Morgan, L. Wittgenstein, Stebbing (logika)	68
Ward, Taylor, Inge, Farrer, Tyrell (teisté)	69
Harper, Coffey, Walker, D'Arcy, Copleston, Trethowan (neoscholastici)	70

Americká filosofie

J. Edwards, B. Franklin, T. Jefferson, T. Paine (elekticismus, individualismus)	70
Emerson, Peirce, Santayana (pluralismus)	71
Royce (idealismus)	72
W. James, J. Dewey (pragmatismus)	72
Thorndike, Watson, Mead, Moore (pragmatismus v psychologii)	72
Perry (teorie hodnot)	72
A. N. Whitehead (platonik)	73
McCormick, Renard, Régis (neoscholastika)	73
R. Allers (psycholog)	73

Španělská filosofie

J. Balmes, Donoso Cortés, M. Quadrado y Nieto, Llorens y Barba, M. y Pelayo	74
Izquierdo, Ruibal, Muñoz Alonso, Camprubí aj. (křesťanská filosofie)	74
D'Ors Rovira, Zubiri, Morente	74
Unamuno, Ortega y Gasset, Mariás, De Maeztu	75

Ruská filosofie

Solovjov, Skorovoda, Berďajev, Čaadajev	75
Bakunin, Lenin, Plechanov (materialisté)	76

Filosofie v ostatních zemích

Švédsko, Finsko, Dánsko, Norsko, Nizozemí, Čechy, Polsko, Bulharsko, Maďarsko, Mexiko	76
--	----